

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Херсонський державний аграрно-економічний університет
Факультет рибного господарства та природокористування

Матеріали наукової Інтернет-конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ
РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ
ЕКОСИСТЕМ ПІВДНЯ УКРАЇНИ ОЧИМА
МОЛОДИХ ВЧЕНИХ»**

14 - 15 жовтня 2020, м. Херсон

Херсон – 2020

«Актуальні питання раціонального використання екосистем Півдня України очима молодих вчених» // Матеріали наукової Інтернет-конференції. 14 - 15 жовтня 2020 р., м. Херсон.

В збірку увійшли матеріали щодо оптимізації експлуатації континентальних гідроекосистем, проблемних питань іхтіології, рибництва та іхтіопатології, впровадженню сучасних і ресурсозберігаючих технологій в аквакультури, культивування нових об'єктів аквакультури. Висвітлені питання з охорони навколишнього середовища, регіональних екологічних проблем та заходах їх вирішення, акцентована увага на гідроекологічних питаннях та раціональному використанню водних ресурсів, сучасному стані та шляхах збереження природного потенціалу області, оптимізації використання агроекосистем. Розглянуто сучасні проблеми садово-паркового господарства, дендрології, лісової ентомології та перспективи використання лісових ресурсів Херсонщини.

Відповідальні за випуск: Корнієнко В.О., Бойко П.М., Бойко Т.О.

Всі матеріали представлені в авторській редакції, редколегія не несе відповідальності за недостовірність представленої авторами інформації.

Херсонський державний аграрно-економічний університет, 2020

**ТАКСАЦІЙНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА СТІЙКІСТЬ ДУБОВОГО
МОНОСАДУ, ЗРОСТАЮЧОГО В ЖОВТНЕВОМУ ПАРКУ МІСТА
ХЕРСОНА**

**М.Ф. Головащенко – к. с.-г. н., доцент, ДВНЗ «Херсонський ДАЕУ»
І.І. Ткаченко – здобувач вищої освіти, ДВНЗ «Херсонський ДАЕУ»**

У світовій практиці декоративного садівництва моносад, як правило, є складовою частиною ботанічних садів або дендраріїв [1]. Саме з таких міркувань і був створений студентами і викладачами Херсонського педінституту в 1949 році цей дубовий моносад, оскільки територія, на якій він був закладений, тоді становила єдине ціле з Ботанічним садом. Це були експериментальні посіви дуба жолудями на площі 1,5 га по квадратно-гніздовому способу "конвертиками" по кілька насінин, а прижилося лише по 3-5 рослин [2].

Однак, на початку 60-х років ХХ століття була прокладена автомагістраль і територія дубового моносаду виявилася відрізаною від території Ботанічного саду. Тому, в 1967 році було прийнято рішення створити на площі 30 га парк "Ювілейний", куди і увійшла територія дубового моносаду. В результаті вище викладеного дубовий моносад став інтенсивно використовуватися мешканцями міста, що живуть в пішохідній доступності до нього, транзитними пасажирами автовокзалу та працівниками різних офісів, а також суттєво посилювався вплив на нього атмосферних забруднювачів від викидів автомобільного та залізничного транспорту [3].

У зв'язку з важливим екологічним та науково-практичним значенням дубового моносаду нами проведено вивчення його деревостану з використанням загальноприйнятих методик в лісопарковому господарстві, лісівництві та ландшафтній таксації [4 - 6]. При цьому, зважаючи на те, що будова деревостану моносаду суттєво відрізняється від будови лісового насадження і бонітет моносаду по бонітетній шкалі, яка розроблена на підставі середніх висот насаджень, буде визначений не вірно, то ми спочатку визначали верхню висоту моносаду. Потім, враховуючи відоме в лісовій таксації перевищення верхніх висот над середніми, яке становить близько 10% [7], ми знаходили середню висоту і по ній уже бонітет (табл.).

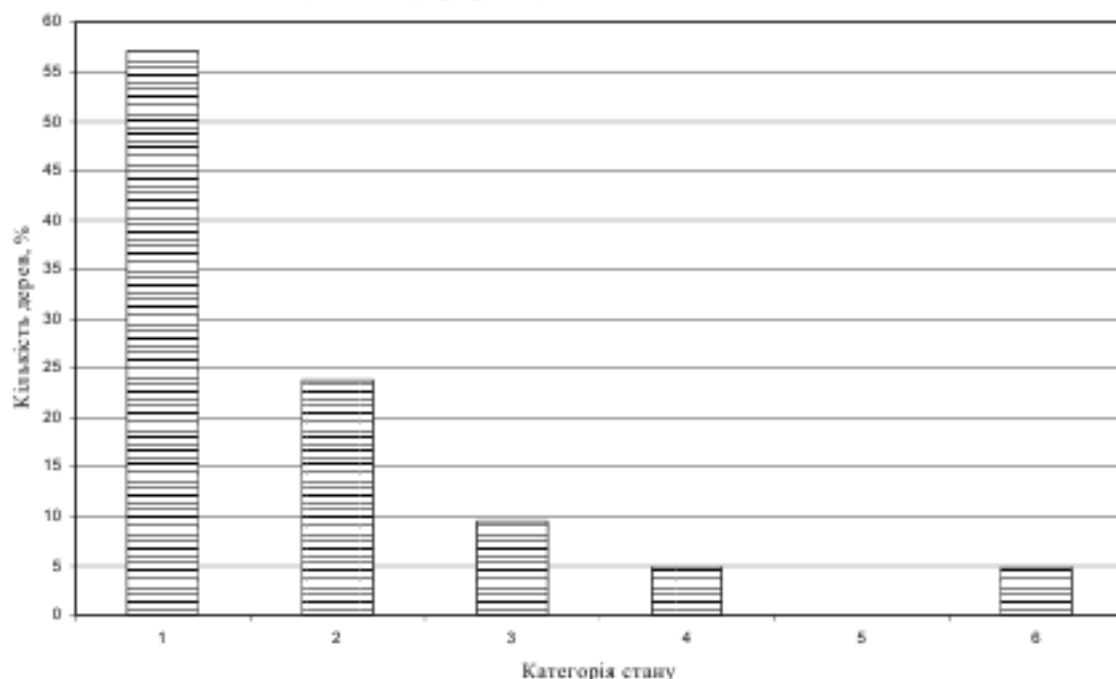
**Таблиця. Таксаційні показники дубового моносаду, що росте в парку
«Жовтневий»**

Вік, років	Густота, шт/га	Відпад дерев, шт/га	Середні		Сума перетинів дерев, м ² /га		Повнота деревостану	Бонітет	Тип лісо-рослинних умов
			діаметр, см	висота, м	зростаючих	сухо-стою			
71	277	14	30,2	13,5	19,8	0,8	0,9	IV	Сухий груд (D ₁)

З таблиці видно, що деревостан дубового моносаду має такі таксаційні

показники: вік 71 років, густоту 277 шт/га, відпалих дерев 14 шт/га, середній діаметр 30,2 см, середню висоту 13,5 м, повноту 0,9, бонітет IV. Зважаючи на те, що моносад розташований на підвищенні, зростає на темно-каштанових солонцюватих ґрунтах та має четвертий клас бонітету, то ми віднесли його місце помешкання до сухого груду (D₁).

Крім того, ми вивчили стан дерев в дубовому моносаді користуючись розробкою Агальцевої (2008) [4] (рис.).

Рисунок. Відносна кількість дерев в розрізі категорій стану у дубовому моносаді, що росте в парку «Жовтневий»

На підставі встановленої відносної кількості дерев в розрізі категорій стану ми визначили клас стійкості дубового моносаду, що росте в парку «Жовтневий», який за шкалою стійкості насаджень (по Моїсєєву, Яновському, 1990) [3] відповідає другому класу.

Причиною такого стану моносаду є не тільки екстремальні кліматичні умови, що характерні для південного Степу та фактори обумовлені урбанізацією середовища: хімічне, фізичне і біогенне забруднення атмосфери, ущільнення ґрунту, нанесення механічних ушкоджень стовбурам і корінню дерев і ін., але і не врахування лісокультурного досвіду вирощування штучних насаджень в Степу.

Так тривалий практичний досвід вирощування лісових культур в умовах посушливого Степу показав, що для формування стійких штучних деревостанів перш за все слід не давати розвиватись конкурентам деревної рослинності – степовим злаковим травам. З цією метою академіком Г.М. Висоцьким був розроблений деревно-чагарниковий тип культур за якого утворення намету, що не дає можливості розвиватися під ним трав'яному покриву (дернині), відбувається не тільки за рахунок зімкненості крон дерев, а в основному за

рахунок ярусу чагарників [8].

Тому, для підвищення стійкості дубового моносаду, що росте в парку «Жовтневий», слід провести розпушування ґрунту з метою знищення дернини, яка там утворилася та посадити чагарники в такій кількості, щоб вони притіняли ґрунт і не давали можливості розвиватись трав'яному покриву (дернині). Цей захід також посприятиме посиленню рекреаційно-оздоровчих функцій моносаду, бо в ньому утвориться більша кількість деревної зелені, а чим більше її накопичується в одиницю часу, тим більше виділяється активного кисню і фітонцидів, збільшується поглинання вуглекислого газу.

Висновки. Дубовий моносаду, що росте в парку «Жовтневий», потерпає від екстремальних кліматичних умов, техногенного забруднення середовища, впливу рекреації та конкуренції з боку трав'яного покриву (дернини) і тому має другий клас стійкості.

Для підвищення стійкості цього дубового моносаду слід провести розпушування ґрунту з метою знищення дернини, яка там утворилася та посадити чагарники в такій кількості, щоб вони притіняли ґрунт і не давали можливості розвиватись трав'яному покриву (дернині).

Створення чагарникового ярусу також посилить рекреаційно-оздоровчі функції моносаду, бо в ньому утвориться більша кількість деревної зелені, а чим більше її накопичується в одиницю часу, тим більше виділяється активного кисню і фітонцидів, збільшується поглинання вуглекислого газу.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Кругляк В.В., Лунина М.Л. Особенности организации сада магнолий на Черноморском побережье Кавказа. Инновации в ландшафтной архитектуре. [Текст]: Материалы VI научно-практической конференции/ Нижегород. гос. архитектур.-строит. ун-т. Н. Новгород: ННГАСУ, 2010. С. 69-72.

2. Бригинец Н.Л., Тихомиров Ф.К. Херсонский ботанический сад кафедры ботаники Херсонского педагогического института. Бюллетень главного ботанического сада АН СССР. Вып. 6. 1950. С. 102–104

3. Бойко П.М., Бойко Т.О., Потапенко І.М. Аналіз сучасного стану природно-заповідного фонду міста Херсона. Таврійський науковий вісник № 110. Частина 2. С. 118-125.

4. Ревяко И.В. Основы лесопаркового хозяйства: учеб. пособ.. Новочеркасск, 2013. 135 с.

5. Свириденко В.Є., Бабіч О.Г., Киричок Л.С. Лісівництво: підруч. Київ: Арістей, 2008. 544 с.

6. Моисеев В.С., Тюльпанов Н.М., Яновский Л.Н., Максимов В.А. Ландшафтная таксация и формирование насаждений пригородных зон. Ленинград: Стройиздат, 1977. 224 с.

7. Цурик Є.І. Таксація динаміки деревостанів: навчальний посібник. Львів: НЛТУ України, 2008. 345 с.

8. Гордієнко М.І., Гузь М.М., Дебринюк Ю.М., Маурер В.М. Лісові культури : підручник. Львів: Камула, 2005. 608 с.